

Veiviser i en jungel av rettigheter

Tove Eikrem
Jungelhåndboken 2012
 9. utg. 133 s, ill. Oslo: Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, 2012. Pris NOK 250
 ISBN 978-82-93095-04-0

Denne håndboken vil være nyttig for både leger og ansatte i NAV, sosialetat og barnevern. Spesielt fastleger, samfunnsmedisinere, psykiatere og fysikalskmedisinere vil fra tid til annen trenge en oppslagsbok for å finne frem i dagens jungel av rettigheter. Boken er også godt egnet som oppslagsbok for mennesker som lever med funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom. Som behandler eller veileder kan vi da anbefale at de skaffer seg boken eller finner den på nettadressen www.rettighetssenteret.no.

Innholdsfortegnelsen og kapitellindelingen er oversiktlige. Illustrasjonene er morsomme, alle med jungelmotiv. Jeg savner likevel et stikkordregister bakerst, men dette kan leseren kompensere ved å ta i bruk nettutgaven.

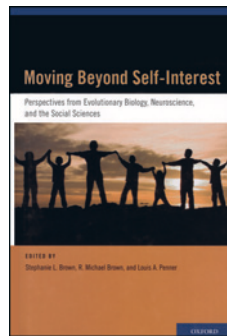
Jungelboken er en skriftlig veiviser til alle som trenger hjelp til å finne frem i den uoversiktlige verdenen som det offentlige tjenesteapparatet kan oppleves som. Forfatteren viser vei til velferdstiltak på områder som opplæring og utdanning, arbeidsliv, trygdeytelser, helse- og omsorgstjenesten, boligspørsmål, tilgjengelighet, erstatningsordninger, skattefradragregler og offentlig saksbehandling. Boken vil derfor kunne være et viktig verktøy som kan bidra til å unngå frustrasjoner blant mange brukere. Våre velferdsordninger er vedtatt i Stortinget for at de som trenger dem, skal få rett til den hjelp og bistand de har krav på i dagens Norge.

For leger er kapittel seks og sju spesielt nyttig. Her finnes regler om helse- og omsorgstjenesten og regler brukt i NAV og Helfo. Videre omtales samhandlingsreformen, den kommunale helse- og omsorgstjenesten, spesialisthelsetjenesten, habilitering og rehabilitering, bruk av tvang, koordinatorordninger, individuell plan, rusomsorg, pasient- og brukerrettigheter, klagebehandling og så videre. Regler knyttet til sykmelding, arbeidsavklaringspenger, uførepensjon og yrkesskader er også tatt med. Det samme gjelder informasjon om stønad ved barns sykdom, dekning av helseutgifter i Helfo, sosiale tjenester i NAV, egenandeler, skjermingsordninger med mer.

Boken er tenkt brukt både som håndbok og kursbok. Jeg kan derfor anbefale den for dem som selv søker hjelp, og for dem som er lønnet for å hjelpe, behandle og veilede andre.

Gunnar Tellnes
 Institutt for helse og samfunn
 Universitetet i Oslo

Menneskeheten er preget av altruisme

Stephanie L. Brown, R. Michael Brown,
 Louis A. Penner, red.
Moving beyond self-interest
 Perspectives from evolutionary biology,
 neuroscience, and the social sciences.
 297 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press,
 2012. Pris GBP 33
 ISBN 978-0-19-538810-7

Denne boken er én i en serie med bøker etter finanskrisen som oppjoner mot den herskende ideologien i USA om «survival of the fittest». Det er den mest velfunderte boken i biologisk vitenskap jeg har lest hittil. Ekteparet Brown, som er solide forskere i evolusjonsbiologi, er drivkreftene bak. I innledningen oppsummerer de forskningen sin som viser at vi mennesker først og fremst er preget av uegennyttig omsorg for andre nære mennesker og i langt mindre grad av konkurranse.

Hvordan kan evolusjonen fremme altruisme? Det vanlige synet er at folk kjemper om mat og partnere, og at de sterkeste individene får spredt genene sine mest effektivt. Nå har mange fått med seg at det er gener og ikke individer som konkurrerer. Ekteparet fremhever at genene spres mest effektivt av grupper med gode egenskaper for overlevelse. Hvis altruisme er fremherskende i en gruppe, overlever flere i gruppen, selv om noen ofrer seg for andre, og en slik gruppe har flere felles gener enn folk i andre grupper. Altså vil altruisme spre genene for slike egenskaper mer effektivt enn gener for konkurranse, og vinne frem i evolusjonen.

Kapitlene om nevrobiologien til altruisme, omsorg og kjærlighet skal vise hvordan evolusjonens spredning av slike egenskaper gir seg uttrykk i hjernefunksjoner og psykologi. Disse synes også å holde et høyt vitenskapelig nivå, men har kanskje mindre allmenn interesse enn evolusjonsbiologien.

Derimot er avslutningskapitlet om nevrobiologi og politisk vitenskap interessant. Avdøde David Singer (1925–2009) er en kjent amerikansk samfunnsforsker som sammen med en kollega skriver fengende om at samfunnsvitenskapene må ta inn over seg all den nye kunnskapen fra nevrobiologien. Vi må ikke lenger se på samfunnsliv og atferd bare som resultater av tidligere samfunnsliv og atferd, men skjønne at biologien også er viktig. De to sier ikke tydelig hvor mye av atferden vår som kan forklares av biologiske prosesser. Hvis de bare holder seg til bokens vitenskapelige resultater, er dette greit. Da må vestlig politisk tenkning slutte å tro at konkurranse er viktigst og se hvor viktig altruisme og omsorg er. Hvis de derimot mener at komplekse mentale og sosiale prosesser kan forstås ut fra dagens nevrobiologi, virker de filosofisk naive.

Innledning og avslutning kan anbefales alle som er interessert i en skikkelig vitenskapelig diskusjon om menneskelig natur. Resten er verdifullt for alle med en viss biologisk skolerings.

Bjørgulf Claussen
 Institutt for helse og samfunn
 Universitetet i Oslo